

Kansankieltä äänilevyllä

PERTTI VIRTARANTA — PENTTI SOUTKARI *Näytteitä suomen murteista*. SKS:n äänilevy 4 (LP 33) ja Tietolipas 34, Turku 1964. 58 s.

Vuonna 1964 vietetylle kansankielen viikolle valmistui Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamana ensimmäinen murteitamme esittelevä äänilevy litteroituine teksteineen. Levyn 17 murrenäytettä ovat taitavasti ja asiantuntevasti Suomen kielen nauhoitearkiston runsaista varoista valinneet Pertti Virtaranta ja Pentti Soutkari; he ovat näyttöet myös litteroineet. Levy tuo kuultavaksemme perinnäistä sanankäyttöä maamme kaikilta päämurrealueilta: lounaismurteita Eurajoelta ja Perniöstä, hämäläismurteita Orimattilasta, Luopioisista ja Ikaalisista, Etelä-Pohjanmaan murretta Jurvasta, keski- ja pohjoispohjalaisia murteita Ylivieskasta ja Siikajoelta, Peräpohjolan murteita Rovaniemeltä ja Länsipohjan Matarengista, savolaismurteita Hartolasta, Piek-sämäeltä, Suomussalmelta ja Vermlannista sekä kaakkoismurteita Parikkalasta, Muolaasta ja Inkerin Koprinasta.

Nämä 2—5 minuutin pituiset kertomukset ovat katkelmia useinkin tuntikausia kestäneistä haastatteluista, jotka on tehty kentällä, kielenoppaiden omissa pirtteissä ja kamareissa. Kenttäkäyttöön soveltuvilla nauhureilla varsin vaihtelevissa olosuhteissa äänitetyiksi ovat näyttöet teknisesti kiitettävän korkeatasoisia; pieni kaiuntapainen sanahäly, jonka erottaa muutamissa levyn hiljaisissa kohdissa, ei sanottavasti himmennä hyvää kokonaiskuvaa. Nauhoituspaikkojen akustiset erot tulevat selvimmin kuultavaksi, kun toistoteholtaan keskin-kertaisilla laitteilla soittaa levyä suurehkolle kuulijakunnalle; onnistuneimmat tekstit kestävät tällöinkin selvinä ja ymmärrettävinä (esim. Jurvan murteen näyte), mutta heikommat puuroutuvat vaikeasti tajuttaviksi.

Näyttöet on litteroitu tarkasti, mutta mahdollisimman yksinkertaista tarkekirjoitusta käyttäen, jotta teksti sopisi

myös kielitieteellisiin erikoismerkkeihin perehtymättömän luettavaksi. Useimpien näytteiden jäljessä selostetaan tärkeimmät karkeistusperiaatteet. Litteroitu teksti selventää erinomaisesti oudonkin murteen erikoisuudet. Näytelevy ja tekstivihko yhdessä muodostavat oivallisen apuneuvon äidinkielen opettajien käyt-

töön. Ne antavat myös hyvän pienoiskuvan Suomen kielen nauhoitearkistoon tallennetuista murrevaroista sekä siitä valtavasta työmäärästä, joka odottaa tallenteiden luetteloojia ja litteroojia; näiden töiden valmistuttuahan vasta arkiston aarteet ovat rajoituksitta eri alojen tutkijoiden käytettävissä.

MATTI PÄÄKKÖNEN